

l'Abellerol

El projecte de les estacions d'anellament amb esforç constant a Europa

En els darrers anys diversos països europeus han posat en funcionament programes de seguiment dels ocells a partir d'estacions d'anellament amb esforç constant (CES). Precisament aquest va ser el tema que va tractar la xerrada de Dawn Balmer, coordinadora de les estacions del CES britànic, durant la passada assemblea general de l'ICO. En aquest número de l'Abellerol hi trobareu un resum exhaustiu d'aquesta conferència.

Antoni Román

El Mosquiter de passa és una de les espècies més capturades a les estacions del CES britànic.

Les estacions d'anellament amb esforç constant es van iniciar a Gran Bretanya l'any 1983 i en l'actualitat compten amb 140 estacions. En aquest article s'exposen nombrosos exemples de les dades que es poden obtenir amb aquesta metodologia i també es planteja la possibilitat de realitzar un projecte

a escala europea. Donat que molts països tenen estacions d'esforç constant i realitzen estudis molt similars, el tractament conjunt de les dades pot tenir un potencial important i, sense dubte, es podran obtenir moltes dades amb una aplicació directa en l'àmbit de la gestió i conservació de les espècies.

Sumari

Editorial

La moda de les curses ornitològiques 2

Notícies 3

- *El Pernis*: Un nou projecte per al seguiment de la migració de rapinyaires.
- S'aprova la nova denominació de l'associació.
- Recuperació de la colònia d'Oreneta cuablanca de l'estació dels FGC de les Planes.
- Petició de paràsits d'ocells.
- Campanya per a la protecció del Xoriguer Petit.
- Nidifica amb èxit la fotja banyuda al delta del Llobregat.
- S'ha publicat l'*Atlas de las aves reproductoras de Espanya*.
- Canvis en el contingut i el format del balanç d'anellament.

Cria del Duc en una plataforma artificial 5

El projecte de les estacions d'anellament amb esforç constant a Europa 6

Novetats avifaunístiques

Crònica Ornitològica
Gener - Març 2003 10

Novetats bibliogràfiques

- *Rapaces Nocturnas: Guía para la determinación de la edad y el sexo en las estrigiformes ibéricas* 13
- *The Migration Atlas: movements of the birds of Britain and Ireland* 14
- *Habitat selection of passerine birds nesting in the Ebro delta reedbeds (NE Spain): management implications* ... 15

Agenda 16

l'Abellerol

Butllet de contacte del
Institut Catal d'Ornitologia
n m. 19
estiu 2003

Comit Editorial
Raí Aym
Gabriel Gargallo

Responsables de seccions
David Bigas
Ricard Gutierrez
Carles Barriocanal

Col·laboradors
Dawn Balmer
Xavier Jord
Jaume Ramot

Disseny i maquetaci
Lluc Juli

Edita
Institut Catal d'Ornitologia
Museu de Zoologia
Passeig Picasso, s/n
08003 Barcelona
Tel.: 93 319 42 79
C/ Girona, 168, ent. 5a
08037 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93

Correu electrònic: ico@ornitologia.org
Pàgina web: www.ornitologia.org

L'Institut Catal d'Ornitologia (ICO) és una entitat constituïda amb la finalitat de promoure l'estudi i seguiment de les poblacions d'ocells que nien, migren o hivernen a Catalunya, així com de fomentar la seva conservació.

© 2003 Institut Catal d'Ornitologia
Dipòsit Legal: 12371-01
ISSN: 1579-3400
Fotomecànica: Aura Digit
Impressió: Gràfiques Barceloneta

Les opinions dels autors de les col·laboracions que apareixen en aquest butllet corresponen exclusivament al seu criteri personal, excepte les que siguin en el seu caràcter de directius de l'ICO.

EDITORIAL

La moda de les curses ornitològiques

En un editorial anterior ens fèiem ressò dels molts canvis que van apareixent en el món ornitològic amateur. Recordàvem que trenta anys enrere molt poca gent havia vist com s'anellava un ocell o havia estat en un aguait observant-los. Poc a poc cada vegada són més els afeccionats als ocells que gaudeixen de l'ornitologia en totes les seves vessants recreatives. Ara mateix l'activitat més de moda de l'ornitologia de l'esbarjo són les curses ornitològiques, i, en especial, les maratons ornitològiques.

La maratón ornitològica és una cursa que consisteix en estar 24 hores mirant ocells per itineraris, amb o sense delimitació, en els quals grups de 3-5 persones han de detectar el màxim nombre d'espècies. Guanya l'equip que en veu més.

En els darrers mesos s'han realitzat a Catalunya almenys tres maratons distintes: una a nivell estatal, una altra en marc de la fira ornitològica *Lookbird* i una altra a la Plana de Lleida. El rècord absolut assolit per l'equip gironí *Tramuntana Birding team* amb 184 espècies observades suposa efectuar un esforç important, tenir un coneixement molt complet del medi i viatjar centenars de quilòmetres per visitar ambients diversos: boscos, conreus, estepes, l'alta muntanya, els aiguamolls, etc.

La cursa no té pretensions científiques i vol cridar l'atenció del públic general en la importància dels ocells i de l'ornitologia, una afició en augment. Resulta una activitat amb un caire social, ja que serveix de pretext per retrobar-te amb companys i fer dels ocells els protagonistes de la jornada. Per fer-nos una idea de la participació en aquestes curses cal notar que la maratón estatal d'enguany va comptar amb 22 equips amb un total de 81 observadors que van recórrer més de 5.000 km!

Amb tanta gent mirant, es clar que es troben coses interessants. Així, per exemple, en la cursa de la Plana de Lleida es va trobar l'esperver d'espatlles negres, aportant nous indicis sobre la possibilitat que aquesta espècie continuï nidificant a la zona, el mussol emigrant i l'arpella pàl·lida. A la comarca d'Osona el passat mes de desembre es va fer la primera maratón hivernal gràcies a la qual es va detectar la primera parella de Picot garser petit i el primer Agró blanc de la comarca.

De banda de les maratons, podem trobar tota mena de competicions amb els ocells de protagonistes. Des de la Big Sit (Gran Sentada) realitzada en diverses ocasions al Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà que consisteix en observar el major nombre d'espècies d'ocells des d'un mateix observatori durant un dia sencer, fins als concursos de dibuix o d'identificació, tant visual com auditiva.

Totes aquestes activitats no són més que el resultat de l'augment creixent de l'ornitologia i és previsible que vagin a més. Prepareu-vos tots aquells amb habilitats amagades i aneu-vos ensinistrant: sabeu volar una miqueta? Saps imitar el cant del Cargolet? Doncs prepara't la teva hora arriba ...

NOT CIES

El Pernis: Un nou projecte per al seguiment de la migració de rapinyaires

Comença un nou projecte, el PERNIS, mitjançant el qual es pretén establir una xarxa d'estacions de seguiment de la migració postnupcial de rapinyaires a Catalunya. El PERNIS és un programa coordinat des de l'Institut Català d'Ornitologia (ICO) que engloba equips que fins ara han estat fent algun seguiment de la migració de rapinyaires, i tots aquells que a partir d'ara vulguin participar-hi de forma coordinada.

L'objectiu de la xarxa és conèixer les característiques del pas postnupcial dels rapinyaires i de les aus planadores (cigonyes i grues) que travessen el territori català, així com determinar quines són les seves rutes migratòries i les tendències poblacionals al llarg dels anys.

El **Pernis** es realitza durant un total de 10 dies per temporada, situats uniformement dins el període que va des de mitjan juliol a mitjan novembre. S'inicia cada any a partir del 15 de juliol, data a partir de la qual es comencen a comptabilitzar

els caps de setmana alternatius que seran objecte de seguiment. El cens es duu a terme des de les 10:00 a les 14:00 hores i es pot fer divendres, dissabte, diumenge o dilluns (preferiblement dissabte) en setmanes alternes, una sí, una no. Per participar en el **Pernis** només cal posar-se en contacte amb el coordinador del projecte, Sergi Herrando (ornitologia@ornitologia.org) i esperar que comenci la temporada **Pernis**.

Més informació del **Pernis** a: www.ornitologia.org/monitoratge/pernis.htm

Recuperació de la colònia d'Oreneta cuablanca de l'estació dels FGC de Les Planes

Durant la primavera de 2002 es van iniciar uns treballs de pintura i restauració de les façanes de l'estació dels Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya (FGC) de les Planes (Barcelona), que van posar en perill la reproducció de la colònia d'Oreneta cuablanca *Delichon urbica* present a l'esmentat edifici des de fa més de 60 anys.

L'advertiment d'alguns veïns als FGC va evitar la mort de molts exemplars d'aquesta espècie protegida. Els treballs es van ajornar i un cop acabat el període estival de cria, les orenetes van emprendre la seva migració postnupcial. Malauradament, un cop acabades les obres, es van instal·lar unes xarxes sota els voladissos de la teulada per impedir el normal restabliment de la colònia.

Durant l'hivern, el Grup de Natura de les Planes (GNLP) va sol·licitar la retirada de les xarxes als FGC, però aquest organisme no va accedir a la petició. Per tot això es va endegar una campanya d'informació i de sensibilització amb la col·laboració entre d'altres de l'ICO i de l'ADENC, que va implicar mitjans de premsa i ràdio. Finalment, els FGC van accedir a retirar les xarxes sota els voladissos de l'estació (darreres setmanes de març i primera d'abril de 2003). El dia 19 d'abril es va confirmar l'arribada de les primeres parelles, que van començar la fabricació de nius. El dia 10 de maig ja hi havia dos nius acabats i uns cinc més en diferents estats de realització. La presència d'orenetes a primera hora per arreplegar fang ha estat diària i a dia 30 de juny de 2003 el nombre de nius acabats era de 15, la majoria amb pollets.

S'aprova la nova denominació de l'associació

Després d'efectuar diverses gestions per inscriure el nou nom de l'entitat, recentment hem rebut un escrit amb data de 25 de juny de 2003 pel qual es modifiquen els estatuts i s'inscriu a l'entitat amb el nom **Associació Institut Català d'Ornitologia**. A partir d'aquest moment, queda extingida de forma definitiva la denominació anterior de Grup Català d'Anellament, la qual empràvem encara, de forma provisional, en els tràmits de documentació administrativa.

Petició de paràsits d'ocells

Amb l'objectiu d'estudiar el paper dels vertebrats com a dispersors de virus i amb una atenció especial al virus West Nile, el nostre company Jordi Figuerola sol·licita l'ajuda dels anelladors que capturen ocells amb paràsits. Es pretén analitzar quin paper juguen les paparres en la transmissió de patògens. Per aquest motiu s'agradiria molt l'enviament de paparres trobades en ocells quan es capturen per a l'anellament. Les paparres es poden treure estirant-les amb cura i guardant-les vives en uns tubs que podreu trobar a l'oficina de l'ICO. Cada mostra ha de portar informació sobre quin ocell la portava, data i lloc de recol·lecció.

Adreça de contacte:

Jordi Figuerola.

Dep. de Biologia Aplicada.
Estación Biologica de Doñana, CSIC.
Avda. Maria Luisa s/n.
41013 Sevilla.
Telf: 954 23 23 40, ext. 200

NOT CIES

Campanya per a la protecció del Xoriguer Petit

La Fundació Natura ha organitzat una campanya per impulsar la cria del Xoriguer Petit *Falco naumanni* al Clot de la Unilla (Segrià). Fan falta **8.000 euros** per construir una torre de cria perquè pugui niar-hi, ja que la majoria de les cabanes que normalment utilitza corren el perill d'ensorrar-se. Hi ha la intenció de construir-la aquesta tardor perquè els ocells puguin utilitzar la propera primavera. Tothom que vulgui col·laborar amb aquesta iniciativa pot fer-ho escollint alguna de les següents opcions:

Fer un donatiu i ingressar-lo al compte corrent 2100 0555 30 0201229653,

de la Caixa de Pensions (et proposem 18 €). Trucar al 93 237 38 02 i facilitar les teves dades. També les pots enviar al fax 93 237 01 81 o a info@fundacionatura.org. Si no ho ets, fer-te soci-col·laborador/a de la Fundació Natura a través del web o trucar al 93 237 38 02.

Més informació:

Fundació Natura.
Rambla de Catalunya, 121, 6è 9a.
08008 Barcelona
Telèfon 93 237 38 02
Fax 93 237 01 81
info@fundacionatura.org
www.fundacionatura.org
Tots els donatius que facis dedueixen el 25% en la teva declaració de l'IRPF. Per poder fer-te el certificat, és necessari que envïis el teu NIF

Nidifica amb èxit la fotja banyuda al delta del Llobregat

El Departament de Medi Ambient ha endegat un programa de reintroducció de la Fotja banyuda *Fulica cristata* al delta del Llobregat amb exemplars procedents de València. Per això el passat dia 1 d'abril es van alliberar 20 exemplars a la maresma de les Filipines, Reserves Naturals del delta del Llobregat. Aquests ocells procedeixen del centre de Protecció i Estudi del Medi Natural del Saler, València, on la Generalitat Valenciana porta a terme un pla de recuperació de l'espècie al País Valencià. Tots els exemplars porten collars de PVC amb un codi diferent per a cada individu. Una de les parelles que es va formar a partir d'aquest projecte de reintroducció ha niat amb èxit i han nascut tres polls.

S'ha publicat l'Atlas de las aves reproductoras de España

Ja ha sortit publicat l'"Atlas de las aves reproductoras de España" realitzat per SEO/BirdLife. Aquest atlas amb uns mapes que mostren la distribució de la majoria de les espècies amb una bona precisió està fet en un reticle UTM de 10x10 km i ve a corregir les mancances de l'atles anterior, amb nombrosos buits i imprecisions de distribució. Com ja sabreu, les dades de distribució de l'atles català, el qual esperem que surti publicat a principis de l'any vinent, han estat incorporades en aquest atlas mercès l'acord que l'ICO tenia amb SEO/BirdLife segons el qual tots els col·laboradors de l'atles català ho serien també de l'atles espanyol. Creiem que, globalment, el resultat final de l'atles espanyol és francament bo i que, per tant, aquesta col·laboració s'ha de valorar com a positiva. Hem d'esmentar, però, que hem detectat que els col·laboradors catalans de Barcelona i Tarragona que figuraven a la llista que es va enviar a SEO/BirdLife per a la seva inclusió al llistat final no figuren a la relació de participants. En aquest sentit volem esmentar que la "desaparició" d'aquests col·laboradors s'ha produït durant el procés final d'edició, en el qual l'ICO no ha participat en absolut, ja que ni tan sols ha tingut l'opció de veure l'obra abans la seva arribada a les llibreries, i, per tant, no s'ha pogut detectar aquest error amb anterioritat. Esperem que en una propera edició es corregeixi aquest error.

Canvis en el contingut i el format del balanç d'anellament

Durant la darrera Assemblea general de l'ICO es va acordar per unanimitat modificar el punt 3.6.1 del Reglament Intern que feia referència al contingut i la forma de lliurament del balanç anual d'anellament. D'acord amb el nou redactat, el contingut i forma en què s'haurà de trametre el balanç d'anellament a partir d'ara queda establert pel que s'especifica al document "Estàndards d'anellament de l'ICO". El nou sistema de balanç entrarà en vigor l'any 2004 (i.e. el balanç de 2005): el balanç de 2003 es podrà trametre seguint el nou protocol o utilitzant el sistema antic.

Podeu trobar més informació i baixar-vos tots els documents relacionats amb els estàndards a <http://www.ornitologia.org/anellament/estandards.htm>

REPORTATGE

Cria del Duc en una plataforma artificial

De vegades la recerca de rapinyaires nocturns és poc agraïda i menys encara quan pretenem comprovar la cria d'una espècie en un indret. En aquesta nota el nostre company Jaume Ramot ens relata una experiència sobre el Duc *Bubo bubo* a la zona de la Vall d'Aro.

Alguns trams de la costa del Baix Empordà apleguen parelles de Ducs. Durant vuit anys de recerca he pogut controlar cinc parelles segures i una de probable. Aquestes parelles estan establertes en zones rocalloses de difícil accés. Tots aquests territoris tenen punts en comú: cobertura vegetal, tant per amagar el niu com per donar ombra al poll, i se situen en la part alta de petits penya-segats (30-40 metres de pare). Per això, la presència de petites plataformes són molt importants per ubicar el niu.

Aquestes apreciacions em van ser útils en un cas concret, quan cercant noves zones de cria, vaig trobar una esquerda en una roca amb cobertura vegetal idònia, però que no tenia cap lleixa per ubicar el niu de qualsevol rapinyaire. Això sumat a la troballa de algunes egragòpiles i defecacions de Duc en les proximitats, varen animar-me a construir una plataforma artificial en aquest lloc.

El 14 d'octubre de 1999 vaig construir una plataforma d'uns 150 cm. de llarg per 40 cm de fons amb piquetes de ferro, fil ferro plastificat i branques agafades dels voltants. Amb pedres vaig tancar els forats entre les branques i per acabar vaig fer una barreja de terra, fulles i molsa que donaven un acabat molt "confortable". També vaig tenir cura de preveure una sortida per a l'aigua pluvial, ja que, de vegades, les esquerdes són un canal de la muntanya per evacuar l'aigua de la pluja. També crec que és important que la cobertura vegetal no tapi totalment l'entrada, ja que als ducs els hi agrada accedir directament al niu quan arriben amb alguna pressa gran.

En la següent visita, el 5 de març de 2000, l'esforç quedava pagat amb escreix. Dos ous blancs i grossos reposaven sobre la fullaraca i el 30 d'abril d'aquest mateix any, anellàvem dos polls de Duc sense més problemes.

L'autor anellant els polls

Diversos autors han comprovat que, els Ducs no solen criar dos anys consecutius en el mateix niu, de manera que poden tenir varies plataformes i utilitzar-les de forma alternada. Crec que en aquesta ocasió no vaig generar cap nova zona de cria, sinó donar més facilitats a la parella que ja estava establerta en aquella zona, la qual cosa és igual d'important, doncs així no molesto en zones properes i cada dos o tres anys puc controlar l'èxit reproductor.

JAUME RAMOT

jaumeramot@hotmail.com

La plataforma amb el niu i la posta ja feta.

Els polls amb el berrissol i els primers canons en creixement

REPORTATGE

El projecte de les estacions d'anellament amb esforç constant a Europa

En aquest *Abellerol* reproduïm un resum de la xerrada que va impartir Dawn Balmer, ornitòloga del BTO i coordinadora del programa d'estacions d'esforç constant (CES) britànic, durant la darrera assemblea general de l'ICO celebrada a Sant Boi de Lluçanès el darrer cap de setmana de març. En aquesta xerrada es va presentar un nou projecte que té com a finalitat combinar els resultats dels diferents programes d'anellament amb esforç constant que s'estan desenvolupant arreu d'Europa per determinar les tendències poblacionals a escala continental.

Moltes gràcies a tothom; per a mi és un privilegi estar aquí i poder parlar amb tots vosaltres. Us parlaré del projecte CES (estacions d'esforç constant) que tenim a Gran Bretanya així com de la coordinació dels diferents CES a escala europea.

L'anellament científic d'ocells a Gran Bretanya i Irlanda va començar el 1909 i en l'actualitat tenim uns 2.000 anelladors que marquen al voltant de 800.000 ocells cada any. Hi ha anelladors que marquen ocells de forma generalista arreu i d'altres, en canvi, que ho fan en el marc de projectes específics com el CES. Jo m'encarrego de la coordinació de l'anellament amb esforç constant i l'objectiu d'aquest projecte és fer un seguiment de les poblacions d'ocells a través de la captura i anellament amb xarxes japoneses de forma estandarditzada.

Aquest estudi es va iniciar l'any 1983 i en l'actualitat tenim 140 estacions. La majoria de les estacions del CES es troben al sud-est, que és on hi viu més gent; en canvi cap al nord i l'est en tenim menys perquè són àrees més despoblades, i fa més fred i vent. Els mètodes del CES són molt senzills, ja que només es tracta que els anelladors busquin un lloc per anellar dotze matins de l'estiu entre els mesos de maig i agost. Les xarxes han de ser sempre del mateix model i llargada, i s'han de col·locar al mateix lloc, any rere any. Comencem a anellar a la sortida del sol i les xarxes estan obertes durant unes sis hores. A Escòcia alguns anelladors fan les sortides de nit perquè, en estar molt més al nord, hi

Dawn Balmer durant la seva xerrada del CES

ha molta més llum durant tota la nit. Les sessions d'anellament serveixen tant per controlar les espècies nidificants primerenques com les tardanes. L'anellament el porten a terme indistintament petits grups d'anellament o anelladors individuals. Els mateixos anelladors han de procurar que l'hàbitat es mantingui el més homogeni possible al llarg dels anys i, de vegades, cal tallar la vegetació per mantenir uns nivells adequats. No es permet posar menjadores ni reclams.

El projecte CES és molt important per al seguiment de les poblacions dels ocells, ja que permet obtenir dades d'almenys tres paràmetres demogràfics força importants: 1) nombre d'adults; 2) èxit reproductor; i 3) supervivència interanual.

Si es monitoritzen els adults de la mateixa manera cada any podrem veure els canvis que es van produint al llarg del temps. Un exemple d'això el podem veure amb el Mosquiter de passa *Phylloscopus trochiluss* analitzem les dades de 1983 a 2002 (Fig. 1). A Gran Bretanya i Irlanda el Mosquiter de passa ha disminuït un 30%. Si observem els paràmetres abans esmentats, veurem que l'èxit reproductor del mosquiter ha disminuït. A més, amb les dades de 18 estacions CES hem pogut veure com varia la taxa de supervivència d'un any a l'altre (Fig. 2). L'any 1990 la població va disminuir molt, així que nosaltres vam utilitzar les dades de captura / recaptura per conèixer el perquè. Vam trobar que la supervivència del Mosquiter de passa havia baixat a la zona del sud d'An-

glaterra, mentre que més al nord es mantenia estable. Hi ha la teoria que els Mosqueters de passa d'Escòcia hivernen en una zona diferent de l'Àfrica, encara que no tenim prou recuperacions a l'Àfrica que donin suport a aquesta hipòtesi. De tota manera es pot pensar que si fos així aquests canvis estarien relacionats amb diferents taxes de supervivència als quaters d'hivernada africans.

El programa CES s'integra a la resta de projectes del BTO. Tenim molts projectes que monitoritzen els ocells, com el "Nest Record Scheme" el qual permet calcular l'èxit reproductor, però el CES és eficaç perquè permet fer un seguiment, a la vegada, de la població, l'èxit reproductor i la supervivència. Així, doncs, com utilitzem les dades del CES cada any? Anyalment publiquem els resultats a Internet, en un informe sobre els ocells reproductors a Gran Bretanya, on estandarditzem les dades dels diferents programes per construir taules i gràfics.

Podem esmentar alguns exemples com el cas de la Merla *Turdus merula* i el Tord comú *Turdus philomelos* dues espècies molt similars ecològicament, les quals és possible que segueixin uns patrons poblacionals molt similars. La població nidificant d'ambdues espècies disminueix després d'un hivern molt fred, tal com va ocórrer els anys 1987 i 1991. Les dues espècies tenen un èxit reproductor similar al llarg del temps, i mostren una alta sensibilitat als estius molt secs perquè en aquests anys el terreny està molt sec i no poden treure els cucs del terra, fet que no és molt freqüent a Gran Bretanya. Utilitzant les

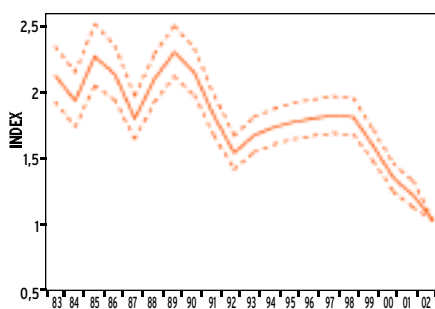

Fig. 1. Variació del nombre d'adults de Mosqueter de passa capturats a Gran Bretanya i Irlanda entre el període 1983-2002 en el marc del projecte CES.

Raul Aymí

En els darrers anys la població de Mosqueter de passa a Gran Bretanya ha disminuït un 30%

recaptures hem calculat la supervivència de les merles i veiem que té una clara correlació amb la temperatura al mes de novembre i desembre.

Amb el CES també ens podem plantejar qüestions com el perquè algunes espècies estan en regressió. Un exemple d'això n'és el Repicatalons *Emberiza schoeniclus*. Aquesta espècie ha estat disminuint a Gran Bretanya en els darrers anys, així que per conèixer els motius d'aquesta regressió hem emprat diversos mètodes. Una de les coses que hem examinat per veure els canvis en l'èxit reproductor han estat les dades procedents de les fitxes-niu i hem pogut comprovar que no hi ha hagut cap canvi en l'èxit reproductor al llarg del temps. També hem mirat les dades del CES per veure la supervivència dels adults i tampoc no s'hi ha vist cap canvi. Hem estudiat la supervivència en els ocells del primer any i aquí sí que hem constatat una davallada que podria ser la causa del declivi de la població del Repicatalons. Això és molt interessant perquè la taxa de supervivència primerament va baixar i després va pujar, i això és justament el que va passar en el conjunt de la població.

Estem molt satisfets de tenir un bon nombre d'estacions d'anellament, ja que això ens permet estudiar els diferents pa-

trons segons les regions geogràfiques. En aquest sentit aquí podria explicar el cas de les tendències poblacionals del Mosqueter de passa comparant les poblacions d'Escòcia amb la resta de Gran Bretanya. Durant aquest curt període de temps els mosqueters han augmentat a Escòcia i s'han mantingut estables a la resta de Gran Bretanya. Això que s'ha observat durant uns pocs anys, serà molt important de veure si es repeteix també en períodes de temps més llargs. Aquest

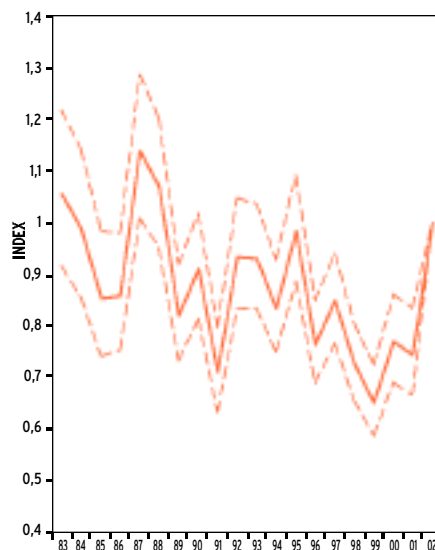

Fig. 2. Productivitat del Mosqueter de passa a Gran Bretanya i Irlanda entre 1983-2002 (projecte CES).

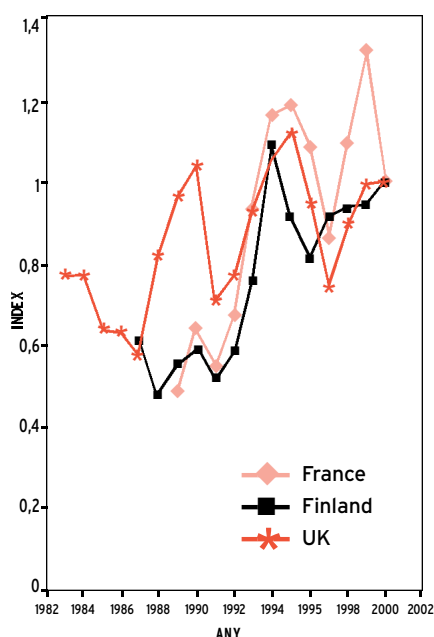

Fig. 3. Abundància del Pit-roig en funció del nombre d'adults a Finlàndia, França i Gran Bretanya entre 1982-2002 (dades dels projectes tipus CES dels tres països).

mateix aspecte també l'hem estudiat per al Cargolet, i hem vist que era molt similar. Existeix un gràfic molt conegut de la Boscarla dels joncs *Acrocephalus schoenobaenus* que demostra que els anys amb major precipitacions a l'Àfrica augmenta també la supervivència. Això indica que hem de mirar a una escala molt més gran que no pas només Gran Bretanya i Irlanda per saber el perquè de les davallades de les poblacions dels ocells.

Donat que molts països tenen estacions d'esforç constant i tots estem realitzant estudis molt similars (estem estudiant els mateixos ocells, i en hàbitats similars) cal tenir en compte el potencial de les dades si es treballen totes juntes. El 1999 en el decurs d'un congrés a Helgoland, Alemanya, es va parlar de l'organització del CES a Europa i es va plantejar la possibilitat de començar aquest projecte. Així, doncs, l'objectiu del EUROCES és prestar atenció als diferents projectes similars al CES que es realitzen arreu d'Europa per veure com es trampegen els ocells, quines espècies s'estudien i com s'agafen les dades. Hem utilitzat qüestionaris per conèixer dades sobre cada projecte com nombre de xarxes, calendari, ocells capturats, anàlisi de les dades. També hem

redactat unes directrius per estimular altres països a que també comencin estudis amb estacions d'anellament amb esforç constant. Aquestes directrius s'han redactat tenint en compte l'experiència de Gran Bretanya i Irlanda, així com la d'altres països europeus i es caracteritzen per la seva flexibilitat.

És molt interessant poder comparar les tendències poblacionals de les mateixes espècies en diferents països europeus per veure si són similars o molt diferents. Òbviament pot resultar perillós posar totes les dades juntes perquè les condicions ambientals poden ser molt diferents a cada país. Existeixen diversos programes d'anellament amb esforç constant a Europa; no vàrem conèixer la existència del vostre programa SYLVIA fins que en Gabriel em va demanar que corregíssim les nostres dades sobre la situació a Espanya. Per elaborar el primer informe vam utilitzar les dades de Gran Bretanya i Irlanda, Finlàndia, França i Holanda perquè eren els que més temps portaven amb aquests tipus de projectes. Des de llavors també s'han posat en funcionament el CES a Itàlia i Bèlgica i també hi ha molts altres països que han mostrat interès a desenvolupar projectes equivalents.

El nombre de llocs està relacionat amb el nombre d'anelladors. A Gran Bretanya i Irlanda nosaltres tenim 140 llocs per 2000 anelladors. Gran Bretanya i Irlanda van ser els que primer van començar el CES i després altres països van adoptar aquest mètode. Tots els països a excepció de França fan 10

o 12 visites. A França en fan només tres bastant tard, i la diferència està en el nombre de xarxes, ells en tenen fins a 50, mentre que als altres països només entre 10 i 15. Els francesos treballen en grups grans de gent que anellen durant tot el cap de setmana, però només tres cops. Ells capturen una gran quantitat d'ocells en molt poc temps. Això fa difícil estimar l'èxit reproductor perquè es perden les dades de les espècies que crien fins més tard. Pensem que és més important treballar amb menys xarxes, però distribuïdes durant més temps al llarg de la primavera/estiu ja que així podem estimar l'èxit reproductor per a un major nombre d'espècies. Gràcies a la utilització de qüestionaris hem pogut saber quines són les espècies d'ocells que més es capturen als CES europeus. En el llistat de les deu espècies més abundants hi trobem diferències segons els països. Després de rebre els qüestionaris es van marcar unes directrius per ajudar als països que començaven. Nosaltres fem recomanacions sobre el nombre de visites, dies que s'han de fer les visites en funció de l'experiència en diversos països. Recomanem que les visites es facin pel matí i que durin entre 4-6 hores i també la presa de diverses dades biomètriques. A Gran Bretanya prenem només unes poques dades i pensem que probablement n'hauríem de prendre més. Recomanem també als anelladors que anotin l'estat de la placa incubatriu per saber quan comença la reproducció. Pensem que seria molt

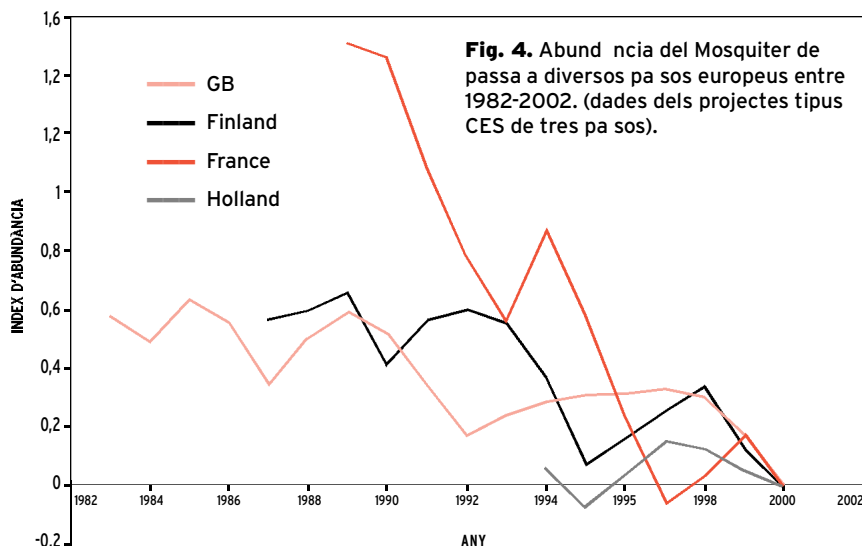

Fig. 4. Abundància del Mosquiter de passa a diversos països europeus entre 1982-2002. (dades dels projectes tipus CES de tres països).

interessant que també s'anotés l'estadi de la placa incubatriu a totes les estacions europees.

Al principi del projecte alguns anelladors britànics van fer fins a 30 visites, però de fet no és necessari fer-ne tantes per obtenir suficient informació, ja que probablement amb dotze ja n'hi ha prou. A més, amb tantes visites molts anelladors segurament se'n cansarien i ho deixarien. La metodologia ha de ser prou flexible perquè les condicions ambientals no són les mateixes per a tots els països i la reproducció comença més aviat o més tard en funció del lloc on estiguin. Així doncs, és una decisió de cada país, decidir quan cal començar i quan acabar. En països molt grans com Espanya probablement hi ha diferències marcadament en l'època en què s'inicia la reproducció segons estiguis al nord o al sud del país.

Vam agafar dades del CES de diversos països com Gran Bretanya, França, Holanda i Finlàndia per veure si les tendències poblacionals eren similars o diferents i si els canvis anuals es produïen al mateix temps. Podem veure alguns resultats. En el cas del Pit-roig *Erithacus rubecula*, hi trobem resultats molt similars per a Finlàndia, França i Gran Bretanya (Fig. 3). És molt interessant constatar que tot i que els nivells de la població són diferents, les tendències són força semblants. També hem trobat uns patrons similars per al Mosquiter comú *Phylloscopus collybita*. En el cas del Mosquiter de passa ha disminuït a Gran Bretanya, també ha baixat a Finlàndia i ha sofert una davallada encara més accentuada a França, país que es troba al sud de la seva àrea de distribució i potser per això les diferències són més marcades (Fig. 4).

Per al Tallarol de Casquet *Sylvia atricapilla*, les dades de França i Gran Bretanya són força similars durant els anys 90. De vegades és difícil explicar què passa, i sobretot a països com Holanda, que tenen menys estacions i les dades potser són menys precises, on també veiem que passa alguna cosa rara amb la Mallerenga blava *Parus caeruleus*. En canvi per als altres països hi ha uns patrons força similars. El Pinsà, està força estable a Gran Bretanya però està disminuint a Finlàndia. L'èxit del Tallarol

Antonio Roman

El Tallarol capnegre és una de les espècies més abundants a les estacions del CES a Catalunya.

de casquet a Gran Bretanya i Irlanda i França mostra un èxit reproductor molt similar, la qual cosa suggereix que hi intervé algun factor a gran escala. Així doncs, pensem que l'èxit reproductor és un paràmetre molt lligat amb les condicions ambientals locals, però totes aquestes dades suggereixen que potser està passant alguna cosa a una escala més gran i que ens queda encara molta cosa a fer.

El fet de combinar les tendències de diversos països pot ser una bona eina per esbrinar-ho i segurament hi haurà molts beneficis de cara a la conservació si s'estudien aquestes tendències en relació als canvis en els usos agrícoles. És molt important tenir en compte l'escala en què els processos tenen lloc i la seva influència a nivells més grans. Per això resulta fonamental que ens concentrem molt en el que passa a cadascun dels nostres països. A Gran Bretanya cada cop resulta més important utilitzar els ocells per estimar l'estat de la salut d'una zona. El govern pren ara als ocells com a bioindicadors de l'estat medi ambiental del país i utilitza la informació del BTO per fer-ho. D'altra banda, també hi ha altres mètodes per combinar els resultats de les tendències poblacionals de cada país i veure els efectes d'aquestes tendències

sobre la població tot utilitzant anàlisis estadístics molt complexos.

Fins ara us he ensenyat diferents patrons de quatre països, nosaltres creiem que l'EUROCES pot ser beneficiós per a tots i que necessitem trobar finançament necessari per a que el projecte pugui créixer. Per tant, necessitem ajudes econòmiques a nivell europeu, fins ara aquest projecte ha estat finançat pel BTO. Hem de trobar models per analitzar les dades dels diversos països, aconseguir que les dades de tots ells siguin compatibles i desenvolupar més models d'anàlisi de dades que tinguin en compte el temps i l'hàbitat. Els gràfics que us he ensenyat fins ara són molt simples i només mostren tendències poblacionals.

Jo crec que el vostre projecte SYLVIA és molt bo i molt ben fonamentat científicament i voldria animar-vos a seguir anellant. Sé que és una feina molt dura i que requereix de molts matins d'esforç. Heu vist que tenir dades de molts anys és molt important i que si mantenim aquest projecte molts anys podrem saber si els canvis que es van trobant són a curt o a llarg termini. Així que continueu anellant i, sobretot, passeu-vos-ho bé mentre ho feu.

NOVETATS AVIFAUN STIQUES

Crònica ornitològica Gener - Març 2003

De l'hivern passat cal destacar la presència de diverses espècies de cabussons i oques poc habituals a casa nostra, així com una Guatlla maresa, una Gavina de Delaware, dues citacions d'Estornell rosat i una Arpella pàl·lida russa. Per a més informació consulteu la web *Rare Birds in Spain* (www.rarebirdspain.net).

Gener

El gener de 2003 es va veure una **Calàbria grossa** de 1r hivern *Gavia immer* a la badia dels Alfacs i es van efectuar dues citacions de cabussons rars: un **Cabussó gris** *Podiceps griseigena* observat a la badia de Roses el dia 16 i un **Cabussó orellut*** *Podiceps auritus* que va ser vist el dia 23 al delta de la Tordera, Blanes, la Selva. Les citacions més abundants de baldrigues van venir del cap de Creus, on el dia 18 es van veure 230 **Baldrigues balears** *Puffinus mauretanicus* i 60 **Baldrigues mediterrànies** *Pyelkouan*. El **Martinet gris**** , probablement un híbrid d'*Egretta garzetta* x *gularis*, es va continuar observant al llarg de tot el mes a l'àrea de la Tancada-Poblenou. Les citacions d'**Agró blanc** *Egretta alba* hivernants fora del delta de l'Ebre (on hi havia 160 exemplars), es van concentrar a la Plana de Lleida, on hi havia dos exs. prop d'Alcarràs el dia 3 i tres al Segre a Lleida el dia 11, mentre que el dia 12 n'hi havia dos a Vilanova de la Barca i dos més a Utxesa, que augmentarien fins a quatre el dia 26. A més, al Llobregat se'n va detectar un a ca l'Arana el dia 18 durant el cens hivernal. Van hivernar un total de 84 **Capons reials** *Plegadis falcinellus* al delta de l'Ebre, i fora d'aquesta localitat només se'n va veure un als aiguamolls de l'Empordà el dia 7. Un **Cigne mut** *Cygnus olor* que havia arribat al riu Llobregat el passat 17 de desembre, va restar entre el mateix riu a Sant Boi de Llobregat i la reserva natural del Remolar-Filipines, Viladecans, tot el mes. També al delta del Llobregat, el grup de tres **Oques rialles grosses** *Anser albifrons* que van arribar la passada tardor es van quedar hivernant a la reserva de la Ricarda tot el mes. Es va veure una **Oca de**

galta blanca *Branta leucopsis* als aiguamolls de l'Empordà el dia 25 i el mascle d'**Ànec mandarí***^h *Aix galericulata* que havia arribat a la zona el desembre es va tornar a observar a la RN Remolar-Filipines fins al dia 26. El **Xarxet americà***^h *Anas carolinensis* detectat a finals de 2002 va ser vist de forma intermitent tot el mes als aiguamolls de l'Empordà. Al Llobregat, el mascle **híbrid de Collverd i Xibec** *Anas platyrhynchos* x *Netta rufina* es va tornar a detectar durant el cens hivernal el dia 9. A Utxesa, Segrià, un **Morell buixot** *Aythya marila* femella va restar en aques-

tata que es va observar durant tot el mes al Garxal i que procedia del projecte de reintroducció del País Valencià. Una de les citacions més sorprenents del mes va ser la d'una **Guatlla maresa** *Crex crex* que va xocar contra una finestra al municipi del Prat de Llobregat, Baix Llobregat, el dia 3. Aleshores, va ser dut a l'Ajuntament on els biòlegs del consistori el van identificar i el van portar al centre de recuperació de Torreferrussa, des d'on es va retornar per al seu alliberament al delta del Llobregat el dia 8. L'únic làrid remarkable del gener va ser una **Gavina**

David Bigas

Calàbria grossa *Gavia immer* observada a la badia dels Alfacs durant el mes de gener.

ta zona, almenys des del dia 11 fins al 26, mentre que al delta de l'Ebre un mascle de 1r hivern es va observar al llarg de tot el mes al Clot, acompanyat de dos **Morells xocolaters** *Aythya nyroca*. A dues zones del litoral català es van detectar **Èiders** *Somateria mollissima*: 3-4 exs. a la costa dels aiguamolls de l'Empordà entre els dies 8 i 18, i un el dia 16 entre Cambrils i l'Hospitalet de l'Infant, Baix Camp. Al delta de l'Ebre hi havia una **Fotja banyuda** *Fulica cris-*

cendrosa *Larus canus* de segon hivern detectada a Utxesa el dia 26. Al delta de l'Ebre, entre els limícoles, cal destacar els 16 exemplars de **Territ de Temminck** *Calidris temminckii* que hi havia als arrossars del Sillero al llarg de tot el mes, un **Pòlit cantaire** *Numenius phaeopus* als Alfacs i els 183 individus de **Remenarocs** *Arenaria interpres* censats al mateix delta, la xifra més alta mai enregistrada a la zona. En aquesta mateixa localitat hi havia un **Xatrac**

gros *Sterna caspia* adult hivernant a la punta de la Banya. Molt remarcable també va ser la citació de dos **Somorgollaires** *Uria aalge albionis* vistos davant del cap de Creus durant una sortida amb una embarcació el dia 18.

Febrer

La **Calàbria grossa** es continuava veient amb regularitat a la badia dels Alfacs, amb tres ocells més de primer hivern a partir del dia 22; o sigui un total de quatre. Després de la citació del gener va aparèixer un altre **Cabussó gris** a les comarques de Girona, però aquesta vegada a l'estany de Banyoles, on es va trobar el dia 1 i hi va restar tot el mes. Possiblement el mateix **Cabussó orellut*** del gener seguia a la platja de Blanes també el dia 1. Les observacions de **Baldrigues** a les costes catalanes van ser escasses al febrer, seguint la seva marxa cap a les colònies de cria balears, i només destaquen les 12 citades a la gola del Fluvià, 10 al Tordera, sis a Malgrat de Mar, o les 10 del delta del Llobregat. Al delta de l'Ebre, el presumpte híbrid de **Martinet blanc** i **Martinet dels Esculls***^h *Egretta gularis x garzetta* continuava veient-se a les salines de Sant Antoni. Van començar a veure's més **Agrons blancs** fora del delta de l'Ebre durant el febrer: dos als aiguamolls de l'Empordà el dia 12, o un el dia 24, però 12 (!) a Utxesa el dia 8, dos més a les basses d'en Coll, Baix Empordà, el dia 11 i un a Sant Llorenç de Montgai, Noguera, el dia 16. Als Aiguamolls es va veure un grup d'11 **Capons reials** entre el dies 10 i 12, dos dels quals duïen anelles de PVC blanques amb els números 246 i 280. A la Tordera, es va veure un **Ànec arbori*** *Dendrocygna bicolor*, probablement escapat, el dia 10. Els ànecs rars detectats al gener, bé van marxar a principis de mes o van restar encara tot el febrer: el mateix **Cigne mut** del Llobregat va restar tot el febrer entre el riu i la reserva natural del Remolar-Filipines. També al delta del Llobregat les tres **Oques rialleres grosses** van estar a la Ricarda fins al dia 8, encara que van ser relocalitzades al mateix

lloc uns dies després. L'**Oca de galta blanca** dels Aiguamolls va ser-hi també fins al dia 6, mentre que el **Mandarí** mascle del Remolar encara es veia el dia 16. El **Xarxet americà***^h dels aiguamolls de l'Empordà encara s'anava veient de forma intermitent almenys fins el dia 24, i el **Morell buixot** d'Utxesa va restar en aquesta reserva fins el dia 8. A l'Ebre, el mascle de primer hivern de **Morell buixot** es va veure per últim cop el dia 18, en la mateixa data en què desaparegueren els dos **Morells xocolaters** *Aythya nyroca*. Els quatre **Èiders** de l'Empordà encara hi eren el dia 12.

nes, delta del Llobregat, el dia 21 i un altre el dia 28. Molt interessants van ser les dues citacions de febrer d'**Estornell rosat*** *Sturnus roseus* que potser tinguin alguna cosa a veure amb la invasió d'aquesta espècie que va patir la major part d'Europa la tardor anterior: el dia 6 un adult es va veure a la ciutat de Lleida, i el dia 17 un altre adult mascle va ser caçat de forma accidental en un arrossar prop d'Amposta, delta de l'Ebre. Molt interessant també la dada hivernal d'un mascle de **Sit blanc** *Plectrophenax nivalis* vist a Sant Jaume de Llierca, Garrotxa, el dia 23.

David Bigas

Al març s va iniciar el pas de la Siseta Tringa stagnatilis al delta de l'Ebre.

Les primeres observacions de **Polla pintada** *Porzana porzana* en migració van ser del delta de l'Ebre, dos exemplars als arrossars del Sillero el dia 18. També en aquest delta, la **Fotja banyuda** *Fulica cristata* es va observar tot el mes al Garxal. Una **Gavina de Delaware*** *Larus delawarensis* de primer estiu es va identificar enmig d'un grup de gavines on també hi havia una **Gavina cendrosa** de primer hivern i una altra de primer estiu a les Olles, Delta de l'Ebre, des del dia 16 fins a final de mes. L'única citació prèvia per a l'Ebre era, curiosament, del dia 17, també de febrer, de 1984. De **Xatracs Grossos** *Sterna caspia*, abans una espècie molt rara fora del delta de l'Ebre, es va veure un exemplar a la maresma de les Filipi-

Març

Durant el març el **Cabussó gris** de Banyoles es va veure el dia 16, tot i que després es va saber que hi va romandre tot el mes. Les quatre **Calàbries grosses** es van veure als Alfacs al llarg de tot el mes. A diferència del mes anterior, es va registrar un gran nombre de **Baldrigues** en moviment per la costa: al cap de Creus, el dia 13, en una sola hora de cens, es van comptar 288 **Baldrigues mediterrànies**, xifra ultrapassada per les 1.398 comptabilitzades en mig dia de cens el dia 15, la xifra més gran recent d'aquesta espècie. També el dia 15, van passar davant del cap de Creus 550 **Baldrigues balears**, 469 no identificades i 38 **cendroses** *Calonectris diomedea diomedea*. Al delta de

NOVETATS AVIFAUN STIQUES

l'Ebre hi va restar tot el mes l'híbrid de **Martinet blanc i dels esculls** de les Salines de Sant Antoni*^h. La xifra d'**Agrons blancs** es va incrementar i es va censar un exemplar a Sils, la Selva, entre els dies 1-8 i dos al mateix lloc el dia 26; màxims de 10 a l'estany de Palau el dia 12 i vuit a Vilaüt el dia 15, al PN Aiguamolls de l'Empordà; tres al delta del Llobregat el dia 11; dos a Utxesa el dia 8, un a Sant Llorenç de Montgai el dia 10 i un mínim de 200 ocells a tot el delta de l'Ebre la setmana del 17. Es van veure dos **Capons reials** al Cortalet, PN Aiguamolls de l'Empordà el dia 1 i vuit exemplars el dia 8. També es van albirar dos exs. al Llobregat els dies 22 i 23, i tres als Aiguamolls el dia 27 i set més entre l'estany del Cortalet i la depuradora del Matà entre els dies 25 i 28. Per a sorpresa de tothom, les **Oques rialleres grosses** hivernants al Llobregat van ser relocalitzades el dia 5 a cal Tet, el Prat. Un mascle híbrid de **Collverd i Griseta** *Anas (cf.) platyrhynchos x strepera* va ser vist a Vilaüt, PN Aiguamolls de l'Empordà el dia 22. L'**Ànec mandarí** 'intermitent' del Llobregat es va veure el dia 2, i per darrera vegada el dia 16. El **Xarxet americà** dels Aiguamolls també es va veure fins el dia 23 (darrera observació), tot i que uns dies abans, el dia 16, estava aparellat amb una femella de **Xarxet comú** *Anas crecca*. Els quatre **Èiders** dels Aiguamolls van restar a la zona fins al dia 25. Una cita molt interessant ja que coincideix fenològicament amb totes les conegudes va ser la d'un mascle d'**Arpella pàl·lida russa*** *Circus macrourus* vista a la Massona, PN Aiguamolls de l'Empordà, la tarda del dia 30. El pas de polles pintades i rasclatons es va incrementar de forma notable: de **Polles pintades** *Porzana porzana* se'n van citar quatre al delta de l'Ebre entre els dies 1 i 27, dos al Llobregat el dia 19 i entre els dies 21 i 23, i deu als aiguamolls de l'Empordà entre els dies 1 i 28. Les citacions de **Rasclató Por-**

L. Salavert

Xarxet americà *Anas carolinensis* observat als Aiguamolls durant els primers tres mesos de l'any.

zana parva també van abundar: una al Clot, PN Delta de l'Ebre el dia 15, una a les Filipines, delta del Llobregat el dia 21 o els onze ocells vistos al PN Aiguamolls, entre els dies 1 i 28 en la millor zona ibèrica per a l'espècie. La **Fotja banyuda** marcada amb PVC del Garxal, delta de l'Ebre, continuava allà el dia 31 i se li van afegir dos ocells sense collar a les Olles entre els dies 17 i el 26, i un altre ocell amb collaret blanc a l'Encanyissada del 18 al 27. Durant

David Bigas

Estornell rosat caçat accidentalment en un camp d'Amposta el 17 de febrer.

aquest mes es va iniciar el pas de la **Siseta** *Tringa stagnatilis*: el dia 10 n'hi havia una al Canal Vell, delta de l'Ebre. La primera pels aiguamolls de l'Empordà va ser vista el dia 15. Es van veure dos **Xatrac grossos** al Llobregat el dia 5, però més de 20 al delta de l'Ebre la setmana del 17. Cinc junts eren

a la maresma de les Filipines el dia 23 dels quals n'hi havia encara tres el dia 24 i un el dia 27. Un **Xatrac** més va ser vist a Roses el dia 29. El **Picot negre** *Dryocopus martius* sembla que va registrar una altra expansió cap al sud del seu rang: es va escoltar un ocell reclamant prop Sant Marçal, PN Montseny, el dia 2. Arran d'aquesta cita es va saber que un altre ocell va hivernar a la Barata, PN Sant Llorenç de Munt i Serra de l'Obac, entre l'octubre de 2002 a febrer de 2003. Al Vallès Oriental hi ha una parella establerta a la Sauva negra i també ha estat vist a la Vall de Marfà, Moià i Collsuspina. Una altra vegada al delta de l'Ebre, es van detectar dues **Piules grosses*** *Anthus richardi* de primer hivern, una als erms de la Tancada del 8 al 31 i l'altra prop de les Olles el dia 26. Va ser sorprenent una **Piula golla-roja** *Anthus cervinus* primera observada i fotografiada als erms de la Tancada el dia 16. Finalment, almenys 20 **Pardals d'ala blanca** *Montifringilla nivalis* repartits en cinc grups van ser vistos a la carretera que va de la Molina a Castellar de N'Hug el dia 3.

*rarses homologables pel CR/SEO

^h cita homologada pel CR/SEO

ORYX esponsoritza la secció novetats bibliogràfiques

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

Martínez, J.A., Zuberogoitia, I. & Alonso, R. 2002

Rapaces Nocturnas: Guía para la determinación de la edad y el sexo en las Estrigiformes ibéricas

Monticola Ed. Madrid. 144 pàgines

Monticola Ediciones una nova editorial vinculada amb el grup ornitològic madrileny Monticola acaba de publicar aquest llibre monogràfic sobre les rapinyaires nocturnes. L'aparició d'aquest llibre és força sorprenent tenint en compte que es tracta d'una obra molt especialitzada (per a la determinació de l'edat i el sexe) i aquests obres generalment arriben de la mà d'editorials angleses.

El llibre consta de 144 pàgines i està escrit per tres ornitòlegs amb experiència en aquest grup d'ocells des de vessants diferents, tant per la participació en projectes a l'estranger, la recerca pura o l'experiència del treball en un centre de recuperació.

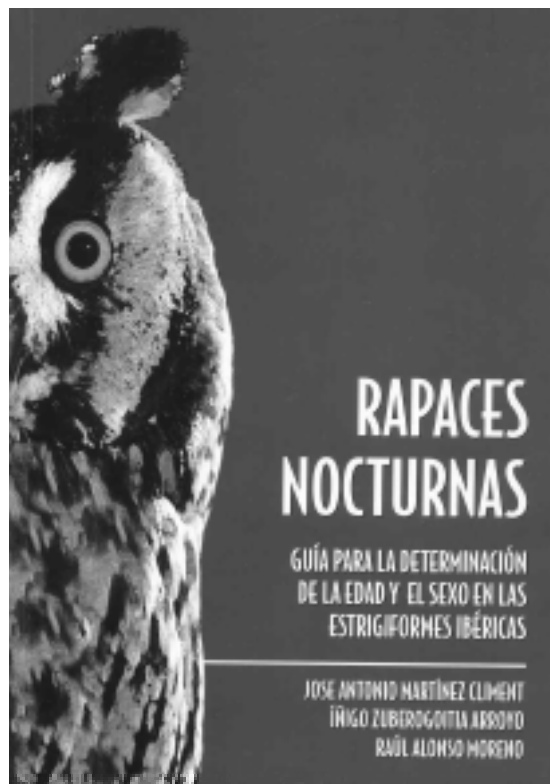
Els dos primers capítols del llibre es poden considerar introductoris on es parla d'aspectes generals del plomatge: funcionalitat, muda, dimorfisme sexual, etc. Aquí es fa incidència en aspectes particulars de tipus tècnic com per exemple el concepte de *diastema* (pàg. 16) mot que fa referència al fet que en els mussols la cinquena secundària no porta associada una cobertora gran. També hi ha una detallada descripció dels plomatges dels polls que passen pels estadis neòptil i mesòptil abans d'assolir el primer plomatge juvenil definitiu.

En el segon capítol s'expliquen algunes tècniques de captura amb una aplicació clara cap al món de l'anellament. Per als autors, durant molt temps s'han amagat deliberadament aquestes tècniques, les quals emprades amb prudència poden ser molt útils per a qualsevol tipus de recerca.

El tercer capítol ja s'ocupa del tema principal del llibre i, espècie a espècie, tracta sobre el sexat i la datació de les vuit espècies de rapinyaires presents a la península Ibèrica. L'aspecte més interessant del llibre són, sens dubte, les il·lustracions. Per a cada espècie apareixen nombroses fotografies on sovint es comparen formes i coloracions d'exemplars joves i adults. Això indubtablement és un salt qualitatiu respecte a les obres de referència anteriors com el Baker on, de banda de la nomenclatura anglesa, molts cops resulta difícil d'establir quan una ploma realment és punxeguda o arrodonida i en aquests casos el material fotogràfic és de gran ajuda.

En el llibre les fotografies són exhaustives per il·lustrar aspectes de variabilitat morfològica com és el cas de l'òliba on hi ha excel·lents imatges amb exemplars de les dues subespècies *alba* i *guttata* i els patrons de variabilitat amb uns codis per anotar la coloració de les parts inferiors i superiors.

En bona part del llibre els autors aporten la seva experiència particular amb comentaris sobre tècniques de sexat i datació i en alguns casos indiquen la utilitat de cada mètode. Així, per exemple, en el cas de l'òliba s'havia assenyalat que els serrells de l'ungla eren un caràcter per determinar l'edat, mentre que en aquest llibre s'afirma que és poc útil per la variabilitat trobada.

Aquest llibre aporta uns continguts d'aplicació clara en el món de l'anellament i per això està destinat a formar part del material de consulta obligada junt amb les guies ja emprades: Svensson (passeriformes), Baker (no passeriformes), Prater (limícoles). Dissortadament el problema és que si la cosa continua així l'anellador aviat haurà de sortir al camp amb una llibreria completa!

Aquest llibre resulta important també pel tema de la muda. Els autors comenten els patrons típics trobats incloent excepcions a la norma coneguda. En alguns casos els patrons de la muda són encara poc coneguts i aquesta obra ben segur que estimularà noves recerques en temes encara poc estudiats.

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

Wernham, C.V., Toms, M.P., Marchant, J.H., Clark, J.A., Siriwardena, G.M & Baillie, S.R. (eds.) 2002

The Migration Atlas: movements of the birds of Britain and Ireland

Poyser, London

Després d'un llarg temps d'espera el passat mes de desembre arribava a les nostres mans l'atles de migració del BTO. Es tracta d'un llibre voluminós de 884 pàgines i uns 4 kg. de pes que analitza els patrons migratoris dels ocells de Gran Bretanya i Irlanda en base a les recuperacions d'ocells anellats.

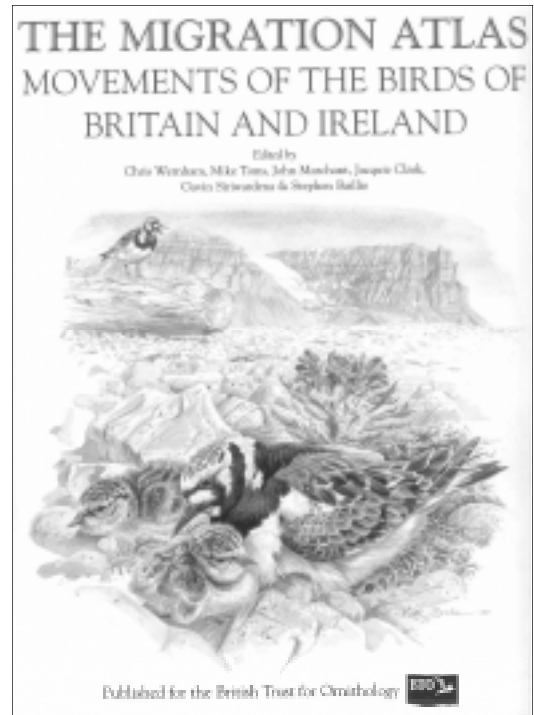
Aquestes dades es van començar a recollir el 1909, any que es va posar en funcionament l'oficina d'anellament britànica i des de llavors la feina feta pels anelladors ha generat més de 500.000 recuperacions. El llibre tracta les recuperacions de 192 espècies presents a Gran Bretanya i Irlanda de forma regular i de les quals es disposa d'informació suficient. A més, s'ocupa també d'altres 73 espècies addicionals que s'hi presenten de forma ocasional. Els capítols de les espècies han estat escrits per 190 especialistes i, a part dels textos, contenen nombrosos mapes i figures explicatives.

La primera part del llibre amb 108 pàgines detalla en uns apartats introductoris generalitats de la migració: com estudiar-la, el desenvolupament de l'anellament a Gran Bretanya i Irlanda des dels inicis fins a l'actualitat, etc. Aquesta introducció està realitzada per experts de gran prestigi com Franz Bairlein el qual col·labora en la redacció dels capítols sobre com i quan migren els ocells amb apartats sobre fisiologia i migració. També hi participen meteoròlegs experts en ornitologia com Norman Elkins que explica la influència del temps en la migració. La minuciositat i rigor d'aquests capítols suposen una actualització dels coneixements

actuals de la matèria i per tant un referent important en treballs posteriors. Aquesta introducció acaba amb un apartat on s'explica com s'interpreten les recuperacions i amb una síntesi molt extensa dels patrons migratoris dels ocells britànics.

El cos principal del llibre (amb 571 pàgines) és el tractament, espècie per espècie, dels patrons migratoris. Per a cada espècie hi ha tres figures bàsiques amb dos mapes de Gran Bretanya i Irlanda on s'exposen els llocs d'anellament i els de recuperació, els mesos de l'any que s'han recuperat i els detalls de la recuperació. També hi ha una taula fixa amb el nombre d'anellaments, nombre de recuperacions i els resultats d'anàlisis estadístiques indicant si hi ha diferències entre edat, sexe, regió i causes de la recuperació. En funció de la informació disponible i el caràcter migratori de cada espècie, hi ha un nombre variable de mapes (a escala europea, intercontinental o mundial) amb les línies entre els llocs d'anellament i recuperació. Aquí, el text de cada espècie varia notablement: des de dues pàgines i un mapa de recuperacions en el cas del Durbec, fins a sis pàgines, onze mapes, i dos figures en el cas del Corb marí gros.

La part final del llibre s'ocupa de les espècies escasses o d'aparició ocasional amb un tractament més breu i un últim capítol de síntesi amb un títol força suggeridor: el futur dels estudis de migració per a la ciència de la conservació dels ocells.

D'aquest llibre m'han sorprès moltes coses, algunes que no coneixia i altres que sí. Tot i que ja sabia dels llargs moviments de la Baldrgia pufi *Puffinus puffinus* les recuperacions enregistrades a Amèrica del Sud, són increïbles si tenim en compte que suposen moviments de més de 9.000 km. amb velocitats d'uns 740 km per dia! El mateix es pot dir dels petits ocells de tempesta *Hydrobates pelagicus* que arriben a la costa de Sud-àfrica o tants altres moviments transatlàntics d'ànecs com *Anas americana*, *A. discors* o *Aythya collaris*. M'han sobtat els moviments interns de la Tórtora turca, la recuperació d'un Picot garser *Dendrocopos major* a Bèlgica o els tres moviments de Pardal comú *Passer domesticus* entre Gran Bretanya i França.

En general, per a moltes espècies, les vies migratòries dels ocells de Gran Bretanya segueixen els patrons ja coneguts

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

i es canalitzen per la meitat més occidental de la península Ibèrica i, sobretot, a les costes portugueses, mentre que molts dels ocells que passen per Catalunya provenen del centre i est d'Europa. Pel que fa a l'arribada de subespècies poc habituals, no he sabut veure il·lustrades cap de les dues recuperacions de Corb marí gros de la subs. *carbo* que s'esmenten al catàleg de Clavell¹ (2002) per a l'àrea mediterrània, cosa que caldrà aclarir si es tracta d'un error o si no es consideren vàlides. En canvi, sí apareix la recuperació del Corb marí emplomallat de la raça *aristotelis* recuperat a l'albufera de València (la qual, hores d'ara és la única coneguda a l'oest del Mediterrani) i els

moviments de Bitxac Comú *Saxicola torquata hibernans* i Tord Comú *Turdus philomelos clarkei*.

Una de les conclusions finals de l'atles és que encara hi ha molta feina a fer. És curiós observar que, fins i tot, per a espècies relativament ben conegudes a efectes de la migració com l'Oreneta vulgar, amb més de 8.000 recuperacions, tenen encara incògnites per resoldre. Així, per exemple, no hi ha cap recuperació del BTO al Sàhara o al Sahel de les orenetes britàniques i la seva migració per aquesta zona avui en dia resta encara un misteri.

Aquest atlas conté un volum ingent d'informació i resulta apassionant per a les persones interessades en la migra-

ció dels ocells. Cal veure en aquesta obra un preludi de l'atles de migració europeu, una iniciativa que ben segur apareixerà en pocs anys i de la qual existeix un precedent en l'obra pionera de Gerhardt Zink (*Der Zug Europäischer Singvögel. Ein Atlas der Wiederfunde Beringter Vögel*) la qual, tot i la seva inqüestionable vàlua, ha estat una obra de consulta poc àgil ja que està escrita en un format gran i en fitxes, i en diversos volums, pensat més per a les biblioteques especialitzades que no pas per a la venda pel gran públic.

RA LAYM

¹Clavell, J. 2002. *Catàleg dels ocells dels Països Catalans*. Lynx: Barcelona.

Mat nez-Vilalta, J., Bertolero, A., Bigas, D., Paquet, J-Y. & Mart nez-Vilalta, A. (2002)

Habitat selection of passerine birds nesting in the Ebro delta reedbeds (NE Spain): management implications.

Wetlands 22: 318-325

S'han estudiat les característiques de l'hàbitat de diverses zones humides del delta de l'Ebre atenent als paràmetres de profunditat de l'aigua, densitat del estrat basal, alçada de la vegetació i presència/absència de diverses espècies d'helòfits. Un cop classificats els hàbitats en quatre grans grups, s'han fet estacions d'escolta per a la determinació de les comunitats ornítiques que ocupaven aquests ambients. De totes les espècies detectades es van

considerar cinc passeriformes per dur a terme els anàlisis de selecció d'hàbitat: Boscarla de canyar, Boscarler comú, Balquer, Trist i Repicatalons. Es va trobar una associació significativa entre hàbitat-espècies en tres de les cinc espècies escollides per a l'estudi. Bàsicament, la Boscarla i el Balquer s'associen a ambients amb aigua i extensions monoespecífiques de canyis; per la seva banda, el Repicatalons i el Boscarler comú escullen sectors de sòl sec amb presència

d'un estrat basal dens. El Trist és una espècie generalista que no mostra una clara associació amb l'hàbitat. Es conclou que en funció de quines siguin les espècies que es pretenen afavorir, la gestió dels canyissars s'ha de realitzar aplicant una sèrie de criteris de conservació d'espècies atès que l'estructura final després de la intervenció pot afavorir espècies amb necessitats de conservació menors que d'altres.

CARLES BARRIOCANAL

Oryx
La botiga de l'amant de la natura

La millor llibreria de natura amb més de 6.000 títols nacionals i de l'estranger: Poyser, Academic Press, Helm, Pica Press, OUP, CUP, Lynx, Collins, MacMillan, Willmann Bell, BTO ... Òptica terrestre i complements de Swarovski, Kowa, Leica, Nikon, Opticon, Optollyth, Bushnell, ... i tot el necessari per al naturalista de camp: ornitologia, entomologia, botànica, astronomia, menjadores de jardí, caixes niu per a diferents espècies. NOVA SECCIÓ D'ANELLAMENT: pèsols, balances Tanita, alicates Lambournes, regles, peus de rei, xarxes, etc.

NOU CATÀLEG 2003
Demana'l gratuïtament

c/ Balmes, 71
08007 Barcelona
Tel.: 93 418 55 11
Fax: 93 418 81 17
oryx@weboryx.com
www.weboryx.com

AGENDA

4 d'agost a l'1 de desembre

Campanya d'anellament de passeriformes de canyissar a Sebes, Flix (Ribera d'Ebre)

Responsable: Raül Aymí.

Tf. 93 3194279

4 d'agost a l'1 de desembre

Campanya d'anellament postnupcial a Canal Vell, delta de l'Ebre

Responsable: Sergi Sales.

Tf. 616 994030 / 977 267082

17 de setembre a l'1 de novembre

Campanya d'anellament postnupcial als Estanys de can Jord , Santa Pau

Responsable: Oriol Clarabuch

Tf. 656 32 72 23

18 de setembre a 18 de novembre

Campanya d'anellament postnupcial a ca l'Andreu, Tiana

Campanya Responsable: Raül Calderón

Tf. 656 59 95 82

Setembre - octubre

Campanya de seguiment de la migració postnupcial al delta del Llobregat

S'anellarà de forma irregular durant els mesos de setembre i octubre. Per saber els dies exactes cal trucar prèviament.

Responsable: Quim Bach & Joan Castelló

Tf. 93 658 67 61

15 juliol al 15 d'octubre

Quarta campanya d'anellament de passeriformes a la Nava (Palència)

Per quart any consecutiu la Fundació Global Nature organitza una campanya d'anellament de passeriformes migratoris a la llacuna de la Nava (Fuentes de Nava, Palència). Com és habitual, es dedicarà un esforç especial en la captura de la Boscarla d'Aigua *Acrocephalus paludicola*, passeriforme globalment amenaçat que nidifica en una àrea força restringida de l'est d'Europa. Els col·laboradors tindran allotjament gratuït al Centro de Es-

tudios Ambientales y Albergue de Tierra de Campos.

Adreça de contacte: Carlos Gutiérrez

Expósito. Corro Postigo, 1.

34337 Fuentes de Nava (Palència)

Tf. 979 842 398

e-mail: cvgutierrez@fundacionglobalnature.org

11 de setembre a 7 de novembre

Campanya d'anellament de passeriformes migratoris a Doñana

L'Equipo de Seguimiento de Procesos Naturales de la Estación Biológica de Doñana, torna a organitzar la campanya d'anellament de passeriformes durant la migració postnupcial a l'estació d'anellament de Manecorro (Parc Nacional de Doñana).

Adreça de contacte

José Luis Arroyo Matos

Reserva Biológica de Doñana, Apdo. 4.

21760 Matalascañas, Huelva

Tel.: 959 440032 / 36

Fax.: 959 440033

e-mail: joseluis@ebd.csic.es jlam-1@teleline.es

FORMULARI DE SUBSCRIPCIÓ PER AL 2003. Vull fer-me soci de l'ICO per al 2003 per la qual cosa rebré: Butl. GCA, l'Anuari d'Ornitologia, l'Abellerol i la Revista de Anillamiento. Si us plau afegiu les meves dades al directori de subscriptors.

Tipus de quota Familiar (36,06 €) Nom de la parella _____

Individual (24,04 €) Menor de 18 anys (12,02 €) Data naixement: __/__/__

Nom i cognoms _____

Adreça _____ Ciutat _____

Codi postal _____ Tel. _____ Correu electrònic _____

Domiciliaci bancària En/Na: _____

Autoritzo el Banc/Caixa: _____

Entitat Agència Control N. mero de compte

domiciliat a _____ carrer/plaça _____

perquè carregui en aquest compte bancari del qual sóc titular l'import de les quotes anuals que em petoquin com a soci subscriptor de l'Institut Catal d'Ornitologia.

Signatura:

_____ a _____ de _____ de 200__

Institut Catal d'Ornitologia

Museu de Zoologia

Passeig Picasso, s/n

08003 Barcelona

Tel.: 93 319 42 79

Correu electrònic: ico@ornitologia.org

Pàgina web: www.ornitologia.org

